

Πήρα τὸ φθινόπωρο ἀπ' τὸ χέρι καὶ πήγαμε στὴν ἀγορά, νὰ τοῦ πάρω ἔνα καινούργιο Ἐπίθετο. Στὴν ἀγορὰ τῆς Μνήμης, τῶν Λεξικῶν, τῶν Γλωσσαρίων... Αὐτὰ ποὺ φορεῖ ἔχουν πιὰ δλότελα παλιώσει. Τούμαξα νὰ τοῦ εὑρὼ κάποιο παρουσιάσιμο, νὰ μπορέσῃ νὰ φῦῃ μαζί μου Ἀλλὰ ποὺ νὰ βάλῃ πιὰ ἐκεῖνα τὰ παλιὰ τὰ κουρέλια του, τὰ κίτρινα, τὰ τιποτένια! Ἀν δὲν βρεθῇ κάποιο καινούργιο, θαρρῶ πώς θ' ἀπομείνη πιὰ δλότελα γυμνό, μόγο μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του.

Νά, γιὰ κύτταξε αὐτὸ τὸ σοθαρὸ κατάστημα, μὲ τὰ πέντε πατώματα! Εἶναι καμωμένο ἀπὸ μπετὸν ἀρμέ, οἱ ἐπιγραφές του μοιάζουν μὲ πυρκαγιὰ κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο: «Ψώνια Ἐπιθέτων! Ἐφαρμογὴ ἀπαράμιλλος. Στερεότης ἐγγυημένη. Σπεύσατε. Νέα μόδα. Κάτω ὁ ρωμαντισμός. Ἀκριβολογία, ἀπλότης, συμπύκνωσις, περιεκτικότης. Κατέχομεν τὸ φεκόρ».

Ομολογῶ πώς ὁ ὅγκος του μοῦ ἐμπνέει περισσότερο φόβο, παρὰ ἐμπιστοσύνη. Νὰ ίδουμε, θαῦρωμε τάχα ρουχαλάκια τοῦ μικροῦ;

Ζητοῦμε ἔνα ἐπίθετο γιὰ τὸ φθινόπωρο.

Σ' ὅλη τὴν μισὴ πλευρὰ τοῦ καταστήματος, ἀπὸ μέσα, φιγουράρει πέρα ώς πέρα μιὰ μεγάλη ἀσπρη ταινία μὲ τεράστια γράμματα καὶ μὲ τὴ λέξη: «Δημοσιογραφικά». Ἐκεῖ, φαίνεται, γίνεται ἡ μεγαλύτερη πούληση. Εἶναι τόσος κόσμος, τὸν τρέμω μὴ τὸ πνίξοντα τὸ φτωχὸ τὸ μικρό μου, ποὺ φοβᾶται. Τὶ βοή, τὶ κακό. Ἀγοράζουν σχεδὸν μὲ κλειστὰ τὰ μάτια. «Όλα σχεδὸν τὰ ἀγοράκια, τὰ κοριτσάκια, οἱ κυρίες, ποὺ φέρονται μαζί τους αὐτοὶ οἱ κύριοι, φεύγουν παραμορφωμένα. Θεέ μου, μὲ τὶ βίᾳ φωνῆσει ὁ κόσμος σήμερα. Τὶ κωμικὲς φορεσιὲς θὰ κυκλοφοροῦν ἔξω στὸ δρόμο! Ἀλλὰ ποιὸς νὰ μιλήσῃ; «Όλοι ἔχουν ἐλαττώματα, κάνουν λοιπὸν τὸν κουτό, ὁ ἔνας γιὰ τὸν ἄλλο.—»Α, μὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ντύσω αὐτὸ τὸ παιδί μὲ τέτοιες φαιδρότητες.

Στὸ ἔξω μέρος τοῦ μαγαζιοῦ, ὑπάρχει μιὰ ἐπιγραφή, στενώτερη ἀπ' τὴν ἄλλη: αὐτὴ γράφει: «Λογική». Ἀρκετοὶ κύριοι καὶ κυρίες, σχεδὸν ὅλοι μὲ ματογυάλια, πα-

ζαρεύοντας δέρες μὲ τοὺς ὑπαλλήλους. Ἀποδῶ μὲ τὴν πρό-
θυμία αὐτῶν τῶν ὑπαλλήλων! Φαίνεται ὅτι αὐτὰ τὰ ἐπί-
θετα καλοπληρώνονται. Τοὺς βλέπεις, καὶ θαρρεῖς πὼς ἡ
μέση τους εἶναι λαστιχένια. Ἀνεβαίνουν στὰ φάρια, με-
τεωρίζονται στὸν ἀέρα, σκύβουν στὰ τρίσθια τῆς βιτρί-
νας, κάνουν ἀστραπαίες ὑποκλίσεις, φέρονται, φέρονται,
φέρονται κοντιὰ ἀνεξάντληται! Ἐδῶ κανεὶς δὲ φεύγει χωρὶς
ψώνια. Ὄλοι βρίσκουν σχεδὸν ἀπαράλλαχτο ἔκεινο ποὺ
ἔζητησαν, καὶ βλέπεις νὰ γελάῃ στὸ μέτωπό τους μιὰ ἀν-
στηρὴ χαρά, γεμάτη πεποίθηση. Ωρισμένη πελατεία, φε-
ρέγγυα, — καὶ ἀρκετὰ πλούσιαι καθὼς φαίνεται. Εἶναι σὰν
ἔνα εἴδος συνδρομηταὶ τοῦ μαγαζιοῦ, γνώριμοι του ἀπὸ
χρόνια. Ἐχουν μάθει τὰ καθέκαστα, καὶ μποροῦσαν νὰ
κάμουν τὴ δουλειά τους καὶ χωρὶς τοὺς ὑπαλλήλους.

Ἄλλοι, ὑπάρχει μιὰ μικρότερη ἐπιγραφή: γράφει·—
«Εμπόριον». Ἐδῶ οἱ πελάτες εἶναι πυκνότεροι, ἀλλὰ
λιγώτερο ἀπαιτητικοὶ καὶ ἴδιοτροποι. Ἰκανοποιοῦνται μὲ
τὴν ἀντοχὴ τῶν πραγμάτων ποὺ ψωνίζουν. Τὰ τρίθουν
ἀπάνω στὸν καρπὸ τοῦ χεριοῦ, γιὰ νὰ ἰδοῦν ἀν ζαρώνουν.
Αὐτὸς εἶναι τὸ μόνο ποὺ ἔξετάζουν.

Ἐπὶ τέλους, βρίσκουμε καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ποὺ μᾶς
κάνει νὰ σταθοῦμε. Ἐδῶ λέει: «Ποίησις». Πολλοί, πάμ-
πολλοι ψωνίζουν καὶ ἔδω, μὲ τὴν ἵδια βία καὶ ἀπροσεξία, μὲ
τὴν ἵδια ἀκαλαισθησία καὶ τὸν ἵδιον ἐπαρχιωτισμό, μ'
ἔκεινο ποὺ κάνει θραύση στὰ «Δημοσιογραφικά». Τοὺς
τυλίγουν μεταξειρισμένα φορέματα, (ποὺ ἔγω τούλαχιστον
δὲν μπορῶ νὰ σταθῶ ἀπὸ τὴ μοῦχλα ποὺ ἀναδίνουν), καὶ
αὗτοὶ τὰ πέρονται μὲ τόσην ἰκανοποίηση! Καὶ πηγαίνουν
νὰ ντύσουν τὴν οἰκογένειά τους, τὰ παιδιά τους, τὴ σάρκα
τῆς σαρκός τους.

Άλλοι κακομιλοῦν μὲ τὰ γκαρσόνια, τὰ κρατοῦν σὲ
ἀπόσταση, καὶ προτιμοῦν νὰ διαλέγουν μόνοι τους. Ἔνας,
ἔκει κάτω, ἔδωσε μιὰ στὰ χέρια τοῦ ὑπαλλήλου, γιατὶ τάχα
τοῦ ἐλέωσε τὰ ψώνια του μὲ τὰ χέρια του. Ὅστερα τὰ
τυλίγει μὲ ἔνα πολύτιμο, γιαλιστερὸ χαρτὶ ποὺ ἔφερε ὁ ἵδιος
στὴν τσέπη του.— Νὰ καὶ ἔνας, ποὺ φεύγει μὲ ἀδειανὰ χέρια,
μέσα στὰ μάτια του ὑπάρχει τέτοια ἔκφραση ἀπογοητεύ-
σεως καὶ ἀηδίας, ποὺ καὶ ἐμένα μὲ παγώνει ἀπὸ τώρα.
Ἔνας ἄλλος ψώνισε κάτι ποὺ τοῦ φαίνεται στραβό, καὶ
πολεμάει μόνος του νὰ τὸ ισιάσῃ· τὸ λυγίζει, τὸ φέρνει

βόλτα, στὸ τέλος τοῦ σπάζει σὲ δυὸ κομμάτια, πέφτει καὶ γίνεται θρύψαλα.

Σ' ἐμᾶς, δὲ ὑπάλληλος μᾶς παρουσιάζει ἔνα παράξενο κουτί, καὶ συγχρόνως παραπονέται πώς οἱ περισσότερες προμήθειες σ' αὐτὸ τὸ διαμέρισμα ἔχουν σωθῆ, πώς ἀκοίθηναν στὸν τόπο τῆς παραγωγῆς, πώς οἱ ἔμποροι προτιμοῦν πιὰ νὰ μὴ φέρουν, καὶ συνιστοῦν στοὺς πελάτες νὰ οἰκονομηθοῦν μὲ ἄλλα, ποὺ εἶναι ἐπίσης καλά καὶ οἰκονομικάτερα, καὶ περισσότερο μοντέρνα! — ἔξαφνα τὰ «Δημοσιογραφικά».

Μοῦ ἔρχεται νὰ τὸν σπρώξω ἀπὸ κοντά μον, κι' αὐτὸν καὶ τὴ μουρμοῦρα του, κι' ἀνοίγω τὸ κουτί: βρίσκω ἔνα πολύτιμο «ἰδεῶδες». Φωνάζω τὸ φυινόπωρο, ποὺ στέκει ἀφηρημένο, σὰν ἐκστατικό, καὶ τὸ ρωτῶ ἀν τοῦ ἀρέον. Πραγματικῶς εἶναι λίγο ἔξωφρενικό, περίπου ἀκατανόητο. Θὰ εἶναι καὶ πολὺ ἀκριβό. "Οχι αὐτὸ δὲν τοῦ πάει. Δὲν μᾶς κάνει.

Ο ὑπάλληλος, ἀπὸ πεῖσμα ποὺ φαίνεται εὐκολα, μᾶς παρουσιάζει ἄλλο. Ἔδω φαίνεται καθαρὰ ἡ ἐτικέττα, ποὺ γράφει «banalité», καὶ ποὺ τὴν ἔχουν ἀδεξια ἔνσει μὲ τὸ νύχι καὶ μὲ ιρύν νερό. Ἀνοίγομε, — τὶ νὰ ἴδοῦμε! ἔνα σωρὸ ἀπὸ «γλυκό», «ώρατο», «καλό», «ώμυορφο», «θλιβερό», «σκοτεινό», «θλιμμένο», γεμάτο ἀπὸ τέτοια πράγματα. — Τὶ ἀναίδεια, νὰ τὰ παρουσιάζουν ἀκόμα γιὰ νὰ πουληθοῦν, αὐτὰ τὰ σκωληκόδρωτα! Μόνο ποὺ δὲν βγαίνω ἔξω νὰ φωνάξω τὴν ἀστύνομία.

Τὸ πετῶ πέφα αὐτὸ τὸ βρωμερὸ κουτί καὶ πέρων ώ ἔνα ἄλλο, μὲ φανταχτερὸ σκέπασμα. Τὸ ἀνοίγω καὶ βρίσκω ἔνα τιποτένιο «βιαρούσημαντος». Αὐτὸ ὡρισμένως εἶναι ἀπὸ τὰ δημοσιογραφικά, καὶ ἐπειδὴ ἔδω οἱ προμήθειες ἔχουν σωθῆ, τὲς συμπληρώνουν ὑπονλα γιὰ νὰ γελάσουν τοὺς βιαστικούς. Ἐννοῶ ἀμέσως τὴν κακοήθειά τους, καὶ εἶναι περιττὸ νὰ κάνω ἀνάκριση.

Ἐνας ἄλλος ὑπάλληλος, ποὺ τώρα ἀντιλαμβάνομαι δτὶ ἀπὸ ὧδι μὲ παρακελουθεῖ μὲ κάποια συμπάθεια, — ὧδιμος ἄνθρωπος, καὶ παλαιός, καθὼς φαίνεται, στὴν ὑπηρεσία τοῦ καταστήματος, ποὺ θὰ ἔγνωρισε καὶ τὶς ἀξιοπρεπέστερες ἡμέρες του — κατρακυλάει ὑποχρεωτικώτατα ἀπὸ τὰ πιὸ ψηλὰ ράφια, μὲ δυὸ κοντιὰ στὰ χέρια· μὰ οἱ κινήσεις του εἶναι τόσον ἄνετες, ὥστε φαίνεται πώς τὰ κοντιὰ

είναι σχεδὸν ἄδεια. Πραγματικῶς, δὲν ἔχω γελασθῆ: στὸ
ἔνα ἡ σκόνη ἔχει κάμει τέτοια θραύση, ποὺ μόλις διακρί-
νονται μερικὰ ἵχνη ἐπιγραφῆς· είναι ἡ λέξη ΑΞΙΑΙ. Αὐτὸ τὸ
κούτι είναι φανερὸ δτὶ ἀπὸ καιρὸ μένει ἀχρηστό, δὲν ζη-
τεῖται πιὰ ἀπὸ κανένα. Καὶ αὐτὴ ἡ λέξη, πῶς μοῦ φάνηκε
μακρυνή, σχεδὸν ψεύτικη!

Στὸ ἄλλο κούτι, ποὺ δὲν ἔχει ὑπογραφή, — πετοῦν
φαίνεται ἔκει μέσα ὅ, τι περισσεύει — ενδρήκαμε ἔνα ἀλροσ-
δόκιτο «ἄγγελικό». ^{περισσεύει} Α, δόμολογῶ πὼς αὐτὸ ἥταν ἔνα ἰδιό-
τροπο φόρεμα γιὰ τὸ φθινόπωρο μου, ἐντελῶς καινούργιο
καὶ ποὺ ἀσφαλῶ; θὰ ἔκανε ἔντύπωση. Ἄλλὰ τὶ κρῆμα: τὰ
μισὰ χεράκια του ἔμεναν ἔξω, ἔτρεμε τὸ φτιωχό, καὶ μοῦ
ἔρριξε ἔνα τόσον ἴκετευτικὸ βλέμμα, ποὺ ἀναγκάσθηκα ν'
ἀποθέσω στὴ βιτρίνα τὸ ρουχαλάκι του μὲ φανερὴ ἀπογοή-
τευση.

Τίποτα λοιπὸν δὲν ὑπῆρχε σ' αὐτὸ τὸ γιγαντιαῖο μα-
γαζί, ποὺ νὰ μποροῦσε νὰ ντίση τὸ φθινόπωρο τούλαχι-
στον μὲ ἀξιοπρέπεια; κ' ἥταν τυχερό μου ἄλλα ἀπὸ τὰ
φορέματά του νὰ τὸ κάνουν ἀπελπιστικὰ γελοῖο, κι' ἄλλα
νὰ τοῦ παραμορφώνουν τὰ μέλη ἢ νὰ σέρνονται ἀνάμεσα
στὰ πόδια του σὰν ἄψυχες οὐρές;

Δὲν ξέρω τὶ θ' ἀπογιγόταν ως τὸ τέλος. Ἄλλ' ἀξα-
φνα, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Δημοσιογραφικῶν, ὅπου
ἡ λύσσα κι' ὁ δρυμαγδὸς τῶν ἀγοραστῶν ἔφθανε τὰ δρια
τῆς λεηλασίας, καὶ ἡ ἀμύθητη κατανάλωση, (γενόμενη μὲ
ἀχαρακτήριστο πάταγο πελατῶν καὶ ὑπαλλήλων) καταν-
τοῦσε διαρπαγή. ἀκούστηκε ἔνας ἀπαίσιος κρότος· ἔκατον-
τάδες τόπια ὑφασμάτων νὰ ἔπεφταν μαζὶ μὲ τὰ φάφια
τους, δὲν θὰ ἔκαναν μεγαλύτερο κακό. Ο ἀλαλαγμὸς ἔφτιασε
στὸ κατακόρυφο καὶ ἔνα σύννεφο σκόνη ἀνέδηκε σὰν κα-
πνὸς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ποὺ συγχρόνως, σὰν νὰ ἔσκασε φο-
θερὴ μπόμπα ἀνάμεσά του, σκόρπισε σὲ κάθε διεύθυνση.
Ἀστραπιαῖα μοῦ πέρασε ἡ ἴδεα τῆς πυρκαϊᾶς· ἀλλ' ὅλα
μὲ ἔπειθαν δτὶ εἶχε συμβῆ μᾶλλον κλοπή, ποὺ ἀπεκαλύφθη
ξαφνικά. Δὲν θάταν βέβαια κλοπὴ πραγμάτων μεγάλης ἀ-
ξίας! — ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴ τοῦ εἰδούς μποροῦσε κανεὶς
νὰ κρίνει· ἀλλὰ θὰ ἥταν, τότε, κλοπὴ ὅμαδική, διαεπαγὴ
— καθὼς τὸ εἶχα φαντασθῆ — λαφυραγωγία ὁργιαστική,
ποὺ οἱ ἴδιοκτῆται θ' ἀνεκάλυψαν μὲ φρίκη. Μὰ βέβαια,
ἥταν δυνατὸν ὅλοι ἔκεινοι οἱ κουρελῆδες, οἱ ἀπένταροι ἀ-

λητες, οι διακονιάρηδες, νὰ ἔχουν χοήματα στὴν τσέπη τους γιὰ νὰ κάνουν ψώνια ἔντιμα και χοήσιμα; Φαίνεται ὅτι θὰ ἔπιασαν ἀρκετοὺς συγχρόνως! Ἀλλὰ πόσοι ἄλλοι ἀρπάξαν ἥδη τὰ ἐπίθετά τους, τὰ φόρεσαν ὅπως-ὅπως, τὰ ἔδεσαν στὰ πακέτα τους, τὰ κουβάλησαν μαζί τους! Τώρα ήταν ἀργά πιά!

— Βλάκα καταστηματάρχη! μοῦ ἥρθε νὰ φωνάξω, ἀν ἡταν δυνατό! Είσαι ἥλιθιος, ἄλλα και κακοήθης. Σ' ἑσύγχιζε ἡ ἐπιμονή μου νὰ ψάξω, νὰ διαλέξω, νὰ προτιμήσω, νὰ βρῶ τινα ποὺ θέλω. Ἡθελες τὸ ἀνώνυμο πλῆθος, τὸ ἀνεύθυνο, μὲ τὸ βλακώδες γοῦστο, ποὺ τὸ καπελλώνεις μὲ τὶς προχειρότητές σου και τοῦ εἰσπράττεις, ἀνόητε, τὰ κουρελόχαρτα ποὺ σοῦ δίνει χωρὶς νὰ τὰ μετρήσει. Σοῦ τὸ ξαναλέω: ἥλιθιε και κακοήθη. Θέρισε τώρα τὸν καρπὸ ποὺ ἔσπειρες, και σὺ και οἱ ὅμοιοι σου.

“Ἡθελα νὰ φωνάξω! Ἀλλὰ ποῦ ν' ἀκουστῶ;

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ (I)

1914

“Ω τὰ ὡραῖα χρόνια, τὰ ποδὶ τοῦ πολέμου. “Οσοι δὲν τὰ γνώρισαν, δὲν τὰ ἔζησαν, ἔχουν κάθε δικαίωμα νὰ μεμφιμοιδοῦν και νὰ βρίσκουν πᾶς ἥλθαν στὸν κόσμο πολὺ ἀργά. Τὰ ὡραῖα χρόνια, ποὺ ἔνοιωθε κανεὶς τόσο πλέιρα ὅλη τὴ γλύκα τῆς ζωῆς. Η ζωὴ τότε λέει και εἶχε φτερά:

Une immense espérance a traversé la terre.

Ποτὲ δ' ἀρχαῖος ἔλληνικὸς κόσμος δὲν εἶχε φανεῖ στὴν ἀνθρωπότητα τόσο διάλαμπος, τόσο διαφανῆς και τόσο πλησίον μας — ἔνα βῆμα ἀκόμη, μᾶς ἐφαίνετο, και τὸ «θαῦμα τὸ ἔλληνικὸ» θὰ ἐπανελαμένετο, τοῦ Προομηθέως τὸ πῦρ θὰ ξαναγινότανε σύμβολο. Χάρις στὴν πρόοδο, χάρις στὴν ἔντασι τοῦ μυαλοῦ, χάρις στὴν ἐσωτερικὴ προσπάθεια, ξαναγινόμεθαν «ἀρχαῖοι», ἀποκτούσαμεν ἀρχαία ψυχή τὰ μέτωπά μας ἔχαναν τὲς ρυτί-